

VLK en BVL

Vrijwillig Landstorm Korps en Bijzonder Vrijwillig Landstormkorps, een poging tot analyse

Inleiding

Nu op 15 april 1988 het Korps Nationale Reserve veertig jaren oud wordt, is een terugblik op één van haar wortels, namelijk de VL, het VLK, het BVL en de Burgerwacht in de jaren 1907 - 1940 op zijn plaats. In Armamentaria werd reeds eerder aan de traditie en de grondslagen van het vrijwillig - naast het burgerberoep- inzetten voor de verdediging van huis en haard de nodige aandacht geschonken. Wij wijzen daarbij op de nummers 17 (1981), 18 (1982) en 21 (1986). Hierin verschenen respectievelijk "De Mobiele Schutterijen in de Tiendaagse Veldtocht" en "De Nationale Reserve" van de hand van de auteur van deze bijdrage en het "Vrijwillig Landstormkorps Luchtafweerdienst" van de hand van W.A. Feitsma.

Het legersysteem rond de eeuwwisseling

Sterk wordt het veiligheidsbeleid van ons land bepaald door wat er rondom ons -in Europa- gebeurt. De laatste eeuw staat daarboven onder de invloed van de opkomst van de wetenschap en de vraag is wat de strijdkrachten daarmee aan moeten. De uitvinding van de elektromotor in 1834 leidt tot de vliegtuigen van 1903 die dankzij de motor de lucht in kunnen. Ook zijn van invloed de opkomst van de telegrafie, de drukpers, de fotografie en de ontwikkeling van bouwmaterialen zoals beton. Onze overheid zal dan ook, onder maatschappelijke druk, een nieuw concept van ons veiligheidsbeleid op tafel moeten leggen. Daarbij is de invulling van het personele plaatje niet onbelangrijk.

In 1814 werd besloten een beroepsleger te vormen, aangevuld met milite. Bezien we het jaar 1815 dan is de Koninklijke Landmacht veeleer een militeleger met beroepskern geworden. Van de dienstplichtigen werd na loting slechts een deel onder de wapenen geroepen. Er ontwikkelde zich een systeem van plaatsvervulling, dat maatschappelijk te denken gaf. Het remplacantenstelsel hield in, dat vrijgeloten -tegen betaling van een bedrag dat hoger was dan het handgeld van een vrijwilliger- de plaatsen gingen innemen van hen die ingeloot waren. De kwalijke kanten hiervan waren, dat op deze manier uit de klasse waar veel armoede heerste de jonge soldaten kwamen die dus verloren gingen voor het beroepsdeel van het leger. Ook was dit deel vaak ondervoed (geweest) en was de gezondheidstoestand niet optimaal. Maar vooral werd het op de duur een drukkende zaak, dat het opleidingsniveau zodanig was, dat niet of nauwelijks dienstplichtige onderofficieren of reserve-officieren opgeleid konden worden. Dit gebeurde wel in landen als Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk en Rusland, omdat daar alle dienstplichtigen werden ingelijfd.

Even is er gedacht het Zwitserse legersysteem te kiezen. Burgerambtenaren zouden dan in vreedstijd instructie geven en het stafwerk verrichten, om als officier in oorlogstijd te functioneren. Veelvuldig korte tijden opkomen van dienstplichtigen zou dan plaats moeten vinden. Deze organisatie zou uitsluitend territoriaal zijn, waardoor het noodzakelijk zou zijn de schutterijen te laten opgaan in het nieuwe systeem.

Daarnaast heeft men zijn gedachten laten gaan over het Amerikaanse systeem. Daar bestond een klein beroepsleger met in tijd van oorlog de inlijving in dit leger van de, onder gezag van de gouverneurs en staten staande, Nationale Garde. (Ook nu nog levert de Nationale Garde in oorlogstijd het grootste contingent eenheden; ca. 70%).

Tenslotte resulteerde al het denken en overwegen in een uitbreiding van ons leger in een opheffen van de Schutterij (13 juli 1907). Enkele van haar muziekkorpsen leven nog voort onder namen als Kunst door Oefening, Kunst naar Kracht of De Harmonie.

Voorbarige opheffing

De opheffing van de Schutterij op 13 juli 1907 leek op 1 augustus 1914 voorbarig te zijn geweest. Node miste men bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog mankracht. Graag had men die -net zoals in 1830- uit de Schutterijen aangeworven om op die manier weer over mobiele Schutterijen (op vrijwillige basis) te kunnen beschikken. Op 4 augustus is er op de grote toeloop van vrijwilligers al een reactie van regeringszijde. In het Koninklijk Besluit no. 49 van die dag komen wij onder andere de volgende passages tegen:

"Gelet op den prijzenswaardigen ijver, waarmede velen, die niet tot de militie, de landweer of den landstorm behooren, wenschen deel te nemen aan de voorbereiding der landsverdediging;"

"Overwegende dat het gewenscht is al dadelijk de vorming van landstormafdeelingen uit vrijwilligers bij den landstorm ter hand te nemen;"

Een dag later reageert de minister van oorlog met een beschikking (ministeriële beschikking van 5 augustus 1914, Ite Afdeling no. 206). Deze regeling stelt vast de:

"Regelen voor de samenstelling enz. van gewapende Landstormafdeelingen, bestaande uit vrijwilligers bij den Landstorm." waaraan onderstaande paragrafen zijn ontleend:

- § 1. Overall waar een voldoende aantal vrijwilligers bij den landstorm zich aanmeldt, kunnen deze worden samengesteld tot gewapende landstormafdeelingen.
- § 23. De landstormafdeelingen worden onderscheiden in voetvolk-, wielrijder- en ruiterafdeelingen.
- § 24. De afdeelingen verkrijgen den naam van de gemeenten of -bij samenvoeging van gemeenten- den naam van de grootste gemeente.

De vrijwilligers die nu aantreden zien wij in olijfgroen of in burger "met oranje armband waarop het rijkswapen" verschijnen. De navolgende korpsen ontstonden:

- 1. Landstormkorps "Limburgsche Jagers" - 1915
- 2. Landstormkorps "Veluwzoom" - 1915
- 3. Landstormkorps "Zuid-Holland: West" - 1915
- 4. Landstormkorps "De Meijerij" - 1915
- 5. Landstormkorps "Stelling van Amsterdam" - 1916
- 6. Landstormkorps "Nieuwe Hollandsche Waterlinie" - 1916
- 7. Landstormkorps "De IJssel en Vollenhove" - 1916
- 8. Landstormkorps "Rotterdam" - 1916
- Landstormkorps "Motor-, Vaar- en Voerwezen" - 1916

Hun commandovoering, militaire organisatie, uniformering en bewapening is terug te vinden in eerdergenoemde "Regelen". De vrijwilligers tekenden bij hun toetreding de S.W.G.- verklaring (Steun Wettige Gezag).

Deze werden aan de commandanten van de Vrijwillige Landstorm toegezonden, waarna de landstormers konden worden opgeroepen, gekleed, uitgerust en worden opgeleid. Werving en propaganda werden, na overleg met de regering, op 7 mei 1919 in handen gelegd van de Nationale Landstorm Commissie. Na de gebeurtenissen in november 1918 nam het aantal korpsen of verbanden toe. De nieuwe korpsen waren:

9. Landstormkorps "Friesch Verband"
10. Landstormkorps "Groningsch Verband"
11. Landstormkorps "Drentsch Verband"
12. Landstormkorps "Twentsch Verband"
13. Landstormkorps, "Veluwsch Verband"
14. Landstormkorps "West-Brabant"
15. Landstormkorps "Zeeuwsch Verband"
16. Landstormkorps "Monden der Maas"
17. Landstormkorps "Verband Dordrecht"
18. Landstormkorps "Kennemerland"
19. Landstormkorps "Verband Alkmaar"
- Landstormkorps "Motordienst" - 1920
- Landstormkorps "Vaartuigendienst" - 1920
- Landstormkorps "Spoorwegdienst" - 1920

Met gelijktijdige opheffing van het in 1916 opgerichte Landstormkorps "Motor-, Vaar- en Voerwezen".

Landstormkorps "Luchtwachtdienst" - 1921

In 1939 wordt dan nog opgericht:

Landstormkorps "Luchtafweerdienst"

Tal van landstormkorpsen ontvingen vaandels die op een later moment door H.M. de Koningin bij Koninklijk Besluit werden erkend. Dit ging gepaard met een uitreiking van deze (14) vaandels door Zijne Excellentie mr dr L.N. Deckers. De plechtigheid vond plaats te Ede.

De schilder R. van Looy zette de gebeurtenis op het doek. Dit werkstuk werd aan de bekende voorvechter voor het instituut BVL lgen L.F. Duymaer van Twist, ter gelegenheid van zijn negentigste verjaardag, aangeboden. De vaandels zijn thans in het bezit van het Legermuseum. Als bijlage treft de lezer een lijst aan met data van verkrijging door het betrokken verband en erkenning door de vorstin.

November 1918

Staatkundig is het Europa van eind 1918 rumoerig, luidruchtig en revolutionair. Niet alleen worden in Rusland en Duitsland arbeiders- en soldatenraden gevormd, maar had het er alle schijn van dat de revolutiegolf ook ons land zou overspoelen.

In het laatst van oktober doen zich ernstige ongeregelheden in het Nederlandse leger voor. Op 26 oktober breekt in de legerplaats bij Harskamp een soldatenoproer uit. De kantine en enige barakken gaan in vlammen op. Op 5 november d.a.v. hebben -op verzoek van de kamerleden K. ter Laan en Duymaer van Twist- interpellaties over het militair beleid plaats. Minister Von Geusau geeft in het debat blijk, dat de oude militaire zienswijze van augustus

1914 gehandhaafd blijft en ontkent, dat het leger onbetrouwbaar zou zijn. Na verdaging van de interpellaties blijkt de bewindsman -in één nacht - radicaal te zijn omgezwaaid en wordt medegedeeld dat de opperbevelhebber generaal Snijders zijn ontslag nog die dag zal indienen. Daardoor zal het de minister mogelijk zijn "een reorganisatie van leger en officierskorps in modernen zin ter hand (te) nemen".

In een rumoerige SDAP-vergadering op 11 november te Rotterdam stelt hun voorman mr P.J. Troelstra: "De arbeidersklasse in Nederland grijpt thans de politieke macht. Mocht het daarna komen tot het instellen van een oppersten raad van arbeiders en soldaten voor het hele land, dan zal die het opperste gezag van het land hebben." Troelstra herhaalt dit de volgende dag in de kamer in zijn uren durende, briljante redevoering. Hij besluit deze met de constatering, dat de regering 'de zedelijke kracht en het politieke staatkundige recht mist om aan het bewind te blijven.

Op 13 november 1918 komt de regering in actie. Belangrijke gebouwen in de grote steden worden onder bewaking gesteld. In de straten verschijnen patrouilles van de politie, de Koninklijke Marechaussee en het leger. Het ministerie van oorlog wordt in staat van verdediging gebracht. De toegang aan het Plein wordt afgesloten en bij de toegang aan de Kalvermarkt worden mitrailleurs opgesteld. Het militaire potentieel wordt versterkt door het oproepen van de vrijwillige landstorm. In Den Haag verzamelen zij zich reeds vroeg -rond vier uur- in de Koninklijke Stallen. Elders is het tempo wat lager. Ook wordt een "noodweer" gevormd uit betrouwbare militie- en landweerplichtigen uit Friesland, Groningen, NoordBrabant en Limburg. Zij dienen ter "steun van het wettige gezag" en worden ingezet in de centra der revolutionaire bewegingen te weten de Residentie en Rotterdam. De regering dringt er bij de gemeentebesturen op aan om vrijwillige Burgerwachten te vormen. Materieel is BVL en Burgerwacht nu -op 13 november 1918- opgericht, formeel op 6 februari 1919. In de tussenliggende tijd krijgt de toenmalige inspecteur der Vrijwillige Landstorm kol. G.C.A. Fabius opdracht van de minister van oorlog om een militaire organisatie voor te bereiden op grond van de legerorder van 15 november 1918 B, no. 366. Op grond hiervan zouden maatregelen dienen te worden getroffen om over voldoende vrijwilligers te kunnen beschikken. Een aantal reserve- en landstormofficieren zou daartoe op vrijwillige basis, onder de wapenen blijven.

Als dit in 1919 wordt geïnstitutionaliseerd ontstaan lokale BVL-commissies in steden en dorpen.

De Burgerwachten

Hiervoor wezen wij reeds op het feit, dat de regering er bij de gemeentebesturen op aandrang vrijwillige Burgerwachten te vormen. Deze zouden in tijden van onrust ingezet kunnen worden ter assistentie van de plaatselijke politie.

Organisatorisch werden zij ondergebracht bij het departement van Binnenlandse Zaken. Om concurrentie met de landstorm te voorkomen, gaf de minister van binnenlandse zaken de volgende (wervings)regeling uit op 16 mei 1919:

- a. dienstplichtige soldaten tot en met 30 jaar zouden alleen kunnen opteren voor aansluiting bij de vrijwillige landstorm;
- b. boven de 30 jaar konden dienstplichtigen zich aansluiten bij de Burgerwachten. Maar ook ongeoeffenden konden zich aansluiten.

Wel komen wij in de organisatie ten dienste van werving, beheer en bestuur veel militairen en militairen b.d. tegen.

Vóór deze regeling van 1919 waren er reeds burgerwachten ontstaan. Zo blijkt uit archiefstukken, dat in Amsterdam reeds in 1914 burgerwachten waren opgericht. In het Haagse kwam men ze in april 1918 al tegen en in Rotterdam treden ze daadwerkelijk op in de novemberdagen van 1918.

Hun "uniform" bestaat dan uit een om de linkerarm gedragen rood-wit-blauwe band waarop het stadswapen is afgebeeld. In 1918 zal - over het gehele land- het aantal burgerwachters opklimmen tot meer dan honderdduizend. Na ook in de mobilisatie van 1939 te zijn betrokken, worden de burgerwachten medio 1940 door de Duitse bezetter opgeheven. Zij zullen niet in onze overheidsorganisatie terugkeren. Mogelijk kan de reserve-politie zich hiervan rechtsopvolger voelen.

De jaren tussen de wereldoorlogen

De vrijwillige landstorm, ook wel genoemd de "gewone vrijwillige landstorm" kreeg in het Vrijwillig Landstormbesluit 1922 de opdracht als vooroefeningsinstituut te gaan functioneren. Dat betekende, dat men vrijwilligers tot een rang in de kaderlandstorm opleidde. Het instituut werd in 1935 opgeheven. In de (het korps) Nationale Reserve zijn -veel later - vele kaderleden geweest die op deze wijze hun militaire opleiding hebben ontvangen.

De werving werd ter hand genomen door een zeer groot aantal plaatselijke landstormcommissies. Daarnaast werd de band aangetrokken door bijvoorbeeld het houden van schietoefeningen. Helaas bleken zeer kleine dingen bij zo'n samentreffen niet te kloppen en stonden van heinde en ver gekomen vrijwilligers voor een hek waar geen sleutel van aanwezig was. Toch brachten de jaarlijkse schietwedstrijden zo'n 2000 man op de been. Het regende medailles en andere prijzen, door het Koninklijk Huis en vele autoriteiten geschonken. Deze strijd op de schietbaan heeft bewerkstelligd, dat de Duitse aanvaller in 1940 zich afvroeg hoe ons land toch aan al die "Baumschützen und Kopfschützen" was gekomen.

In maart 1924 werd een langgekoesterde wens vervuld, "Het Landstormblad" gleed in de brievenbus van de VLK'ers en BVUers. In augustus 1940 zou het laatste nummer verschijnen. De oplaag was niet gering geweest, al spoedig was nl. het aantal van 25.000 abonnees bereikt. De band tussen vorstenhuis en VLK/BVL was ook duidelijk aanwezig. Het zilveren regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina bracht een deputatie op de been die zich in de Mozeszaal van het paleis op de Dam rondom de vorstin schaarde en daarmee het doel van het instituut symboliseerde.

Handhaving van de openbare orde -door middel van patrouillering- had o.m. plaats in het voorjaar van 1925. Bij sociale onrust in de zuidoosthoek van Friesland vlogen regelmatig turfvoorraden op 'onverklaarbare wijze in brand. Afdelingen van het vrijwillig landstormkorps Motordienst werden te hulp geroepen.

De compagnie te Zwolle - met 80 van haar sterkte- deed prachtig werk bij de watersnood van 1926.

Naast landdagen werd de belangstelling voor het instituut gaande gehouden door het vervaardigen en uitbrengen van tal van rolprenten.

Bij Koninklijk Besluit van 10 juli 1933 werd een nieuw Vrijwillige Landstormbesluit ingevoerd.

De Vrijwillige Landstorm kwam nu te bestaan uit:

1. de staf van de Vrijwillige Landstorm;
2. de vrijwillige landstormkorpsen Motordienst, Vaartuigendienst, Luchtwachtdienst en Spoorwegdienst;

3. de Bijzondere Vrijwillige Landstorm, bestaande uit de in voorkomend geval te vormen landstormkorpsen -19 in getal- waarbij dienst- en reserveplichtigen en vrijwilligers van de Vrijwillige Landstorm in werkelijke dienst kwamen ter handhaving of tot herstel van de openbare orde en rust.

Aan punt 2 werd in 1939 het vrijwillig landstormkorps Luchtafweerdienst toegevoegd. Inmiddels kroop de schaduw van oorlogsgeweld door de opkomst van het fascisme en nationaal-socialisme vooruit. Een mobilisatie leek dan ook onafwendbaar.

Mobilisatie en oorlogsdagen 1940

Op 29 augustus 1939 is de spanning zodanig opgelopen, dat mobilisatie onvermijdelijk is. Van de 97.965 leden van de Vrijwillige Landstorm worden er 42.338 opgeroepen. Zo'n 43.390 leden van de vijf oudste lichteningen bleven thuis. De vijf in het Koninklijk Besluit van 10 juli 1933 genoemde korpsen zijn dan onder de wapenen en nemen actief aan de strijd in de meidagen deel.

De korpsen Luchtwachtdienst en Luchtafweerdienst spelen onder hun korpscommandant majoor A. den Hertog een belangrijke rol. De burgerij zal -in die angstige meidagen- bij voortdurend de meldingen van de 11 luchtwachtgroepen (zie bijlage 5) over de radio horen. De gevechtshandelingen van de 6 luchtafweerdiensten (zie bijlage 6) zijn ook indrukwekkend, hoewel niet iedere dienst volledig aan de gevechtshandelingen kon of heeft kunnen deelnemen.

Liquidatie

Het was begrijpelijk, dat de Duitse bezetter in de eerste plaats de demobilisatie van de Nederlandse strijdkrachten moest afwickelen. Daarbij voerde zij zelfs de twintigduizend Nederlandse krijgsgevangenen naar ons land terug. Met argusogen bezag zij de handel en wandel van de BVL, dat immers haar trotse motto "als 't moet" voerde en zeker de bezetter zou proberen te trotseren. Er werd dan ook in opdracht van het Duitse bezettingsbestuur overgegaan tot ontbinding. Een fraai gecalligrafeerde oorkonde, ondertekend door de Gewestelijke Landstorm Commissie werd elk lid op 29 juli 1940 verstrekt. Het laatste "Landstormblad" verscheen in augustus 1940 voorzien van de tekstregel "Verschijnt na dit nummer niet meer." Formeel hield de organisatie op 1 september 1940 op te bestaan.

Enkele bronnen

1. - F.J. Molenaar, De luchtverdediging mei 1940, 2 banden
2. - ---, Gedenkboek voor de vrijwillige landstormkorpsen Luchtwachtdienst en Luchtafweerdienst
3. - J.C. van der Does, Als 't moet
4. - P.J. Oud, Honderd jaren (1840 - 1940)
5. - H.J. Scheffer, November 1918

Bijlage 1

Vaandels van de landstormkorpsen die in het bezit zijn van het KNLWM:

	Oprichting	Erkenning Vaandel
Landstormkorps "Limburgsche Jagers"	1915	1915
Landstormkorps "Rotterdam" + "Gouda"	1916	1916
Landstormkorps "Zuid-Holland: West"	1915	1916
Landstormkorps "Stelling van Amsterdam"	1916	1916
Landstormkorps "Nieuwe Hollandsche Waterlinie"	1916	1917
Landstormkorps "Veluwezoom"	1915	1931
Landstormkorps "De Meijerij"	1915	1931
Landstormkorps "De IJssel en Vollenhove"	1915	1931
Landstormkorps "Friesch Verband"	1918	1931
Landstormkorps "Groningsch Verband"	1919	1931
Landstormkorps "Drentsch Verband"	1918/19	1931
Landstormkorps "Tweentsch Verband"	1918/19	1931
Landstormkorps "Veluwsch Verband"	1918/19	1931
Landstormkorps "West-Brabant"	1918/19	1931
Landstormkorps "Zeeuwsch Verband"	1918/19	1931
Landstormkorps "Monden der Maas"	1918/19	1931
Landstormkorps "Verband Dordrecht"	1918/19	1931
Landstormkorps "Kennemerland"	1918/19	1931
Landstormkorps "Verband Alkmaar" + "West Fries Verband"	1918/19	1931

Bijlage 2

Sterkte 1919 tot 1928 van BVL en VLK Vaartuigendienst, VLK Motordienst VLK
Spoorwegdienst

STERKTE

van den Bijzonderen Vrijwilligen Landstorm en de Vrijwillige Landstormkorpsen
"Vaartuigendienst", "Motordienst" en "Spoorwegdienst" in de jaren 1919 tot 1928

1 Maart 1919*	16181 vrijwilligers
2 Mei 1919*	26792 vrijwilligers
1 December 1919*	38895 vrijwilligers
1 Januari 1920	41983 vrijwilligers
1 Januari 1921	46395 vrijwilligers
1 Januari 1922	46200 vrijwilligers
1 Januari 1923	46565 vrijwilligers
1 Januari 1924	48965 vrijwilligers
1 Januari 1925	52176 vrijwilligers
1 Januari 1926	55120 vrijwilligers
1 Januari 1927	56499 vrijwilligers
1 Januari 1928 (1e en 2e ban)	58050 vrijwilligers

*) De korpsen "Motordienst" en "Spoorwegdienst" werden eerst later opgericht, respectievelijk 9 Febr. 1920 en 11 Aug. 1920. Tot en met 1 Jan. 1920 zijn ook de nog overgebleven mobilisatie-vrijwilligers medegerekend. Hun aantal bedroeg einde 1922 nog 2059.

Bijlage 3

Sterkte 1936 en 1940

Sterkte 1936*) 1940**)

Mot.D. 7.815

Vaart.D. 633

Spoorw.D.1.414

Luwa.D. 4017

Luafw.D. 805

*) Als 't moet, blz. 327

**) De Luchtverdediging mei 1940, II, blz 1003/1004/1005

Bijlage 4

Inspecteurs vrijwillige landstorm

1. lgen tit H.C.A. Neeteson	220215 - 010218
2. kol W.F. Hartman	010218 - 010219
3. kol G.C.A. Fabius	010219 - 010820
4. genmaj J.L. ten Bosch	010820 - 011023
5. genmaj G. W. _Fris	011023 - 300926
6. genmaj	
adj ibd HMJ.H. Borel	300926 - 010533
7. genmaj H. de Jong	010533 - tot aan liquidatie in 1940 (= 010940)

Bron: Als 't moet, bijlage XVI, blz. 325

Bijlage 5

VLK-LWD/LAD*

STAF

C: maj A. den Hertog

LWD groepen:

- Amsterdam (kap J.F.F. Klok)
- Arnhem (kap G. Woltman)
- Breda (kap A.J.v.d. Matten)
- 's-Gravenhage (kap D.J. Tijssens)
- Groningen (kap J.M.Altena)
- 's-Hertogenbosch (kap C.J. Gudde)
- Leeuwarden (kap A.v.d. Meij)
- Rotterdam (kap P.J.C. Casteleijn)

LAD:

- Delft (kap C.M. Hage)
- Zaanstreek (elt R.E. Laan)
- 's-Gravenhage (kap mr P. Koch)
- Leeuwarden (elt G.J. Vis)
- Rotterdam (kap mr H.F. Hoijer)
- Utrecht (kap W.J. Rinkel)

- Utrecht (kap N.J. Wetter)
- Zutphen (kap G.H. Ebens)
- Zwolle (kap J.A. Keuning)

* 1 mei 1940

Bijlage 6

De activiteiten zijn in vogelvlucht in onderstaande tabel weergegeven

LAD-ACTIVITEITEN IN DE OORLOGSDAGEN VAN MEI 1940

<u>LAD-AFDELING C</u>		<u>ACTIVITEITEN</u>
	<u>(allen res off)</u>	
DELFT	kap C. M. Hage	had een zeer actieve rol bij het neerhalen van vliegtuigen die vliegveld Ypenburg aanvallen
ZAANSTREEK	elt R.E. Laan	moest na aanvankelijk gevechtscontact terugtrekken tot achter het Noordzeekanaal
's-GRAVENHAGE	kap mr P. Koch	- schoten diverse vliegtuigen af; - bewaakten Korpsbureau en commando Luchtverdediging; - vormden vuurfront bij spoorlijn Den Haag-Scheveningen tegen doorgedrongen parachutisten
LEEUWARDEN	elt G.J. Vis	moest zich verplaatsen en werd ingezet bij Kornwerderzand
UTRECHT	kap W.J. Rinkel	geen acties
ROTTERDAM	kap mr H.F. Hoijer	behoorde tot de jongste afdelingen en kon zich daardoor niet handhaven bij aanvallen op vliegveld Waalhaven en trok op 's-Gravenhage terug